

Notat 15. mars 2006

KRAFTSITUASJONEN I NORDVEST-RUSSLAND

Dag A. Høystad. dah@naturvern.no

1. INNLEDNING

Krafthandel med Russland påvirker utviklingen av kraftsektoren i Nordvest-Russland. Det er i flere planer for å utvide overføringskapasiteten. For å motvirke at Nordens forbruk bidrar til å forlenge levetiden på de eldste atomreaktorene, må det etableres spesiell tiltak. En mulighet er å inkludere kraftimporten fra Russland i et felles Nordisk system med grønne sertifikater. Dette vil bidra til utvikling av alternativ kraftforsyning i Nordvest-Russland.

2. KRAFTSITUASJONEN I NORDVEST-RUSSLAND

Etter 1990 har kraftforbruket i Nordvest-Russland flat med ca. 30 %. Dette har i hovedsak sammenheng med redusert forbruk i kraftkrevende industri. Samtidig er produksjonskapasiteten opprettholdt, slik at det i dag er en betydelig reservekapasitet. Det er forventet høy vekst i kraftforbruket i Russland som helhet, men det har ennå ikke slått inn i Nordvest-Russland. Dette har sammenheng med industristrukturen og redusert folketall i nordområdene.

3. KOLA

På Kola dekker vannkraften ca 50 % av forbruket. Som billigste alternativ, produserer den uavhengig av reduksjonen i etterspørsel. Resterende behov dekkes av Kola atomkraftverk, som har en høyere tariff og har måttet tilpasse sin produksjon til den reduserte etterspørselen. Generelt kan man si at av atomkraftverkets samlede kapasitet går 50 % til å dekke forbruket på Kola, 25 % sørover til Karelen og 25 % stå ubenyttet. Kraftverket har fire reaktorer.

4. ST. PETERSBURG

I St. Petersburg / Leningrad fylke utgjør vannkraften en liten del. Produksjonen er dominert av Leningrad Atomkraftverk og kombinerte kraftvarmeverk (gass) i St.Petersburg. Tariffmessig ligger kostnadene for atomkraften lavere enn gasskraften, slik at det er gasskraftproduksjonen (og et oljefyrt kraftverk) som har redusert sin produksjon i takt med nedgang i forbruket.

5. TILTAK FOR Å FÅ BALANSE I KRAFTMARKEDET

Lite av produksjonskapasiteten i Nordvest-Russland er tatt ut av produksjon, selv om mye av kapasiteten er gammel og nedslitt. Myndighetene har valgt å konsentrere sin innsats om nye markedsmuligheter får å få opp kraftforbruket. Det er tre typer aktuelle tiltak:

- 1) Overgang til elektrisk oppvarming i bygg. Så å si alle bygg er i dag knyttet til fjernvarmenett basert på gass, olje eller kull.
- 2) Etablering av ny kraftkrevende industri / aluminiumsverk
- 3) Eksport til Norden

I dagens situasjon er det mulig å stenge den førte reaktoren uten at det skaper problemer for kraftbalansen. Miljøorganisasjonene er redd for at det etableres ny kraftetterspørsel basert på

en midlertidig overskuddssituasjon, som senere vil gjøre det vanskeligere å stenge de eldste reaktorene.

6. EU-RUSSLAND ENERGI DIALOG

I EU-Russlands energidialog er krafthandel også et tema. Russland ønsker å eksportere kraft, mens EU er mer tilbakeholdne. EU argumenterer med at i et felles kraftmarked må det også være felles miljø- og sikkerhetsstandarder. Det vil derfor ikke være i EUs interesse øke krafthandelen med Russland så lenge de eldste atomreaktorene er i drift.

7. KRAFTUTVEKSLING MED NORDVEST-RUSSLAND

Kraft mellom Russland og Norden flyter bare en vei, fra øst mot vest. Det er i dag bare en betydelig forbindelseslinje, nemlig 1500 MW forbindelsen mellom Finland og Russland over Vyborg. I tillegg er det en liten forbindelse i Nord-Finland (60 MW) og i Passvik (50 MW). Passvikforbindelsen består i at et av de Russiske kraftverkene i Passvikelva er koblet fra det russiske nettet og til det norske.

Oppgjennom årene har det vært lansert flere planer for nye forbindelseslinjer. Det er i dag to prosjekter som er aktuelle:

- 1) Varanger-krafts planer om ny linje Varangerbotn-Skogfoss med tilknytning til Russiske kraftnett. Konesjonssøknad for den norske delen er trukket tilbake for å jobbe videre med bedre trasevalg. I dag er manglende overføringskapasitet nord - sør i Norge en flaskehals for en betydelig kraftimport fra Russland, så vel som for nye vindkraftprosjekter i Finnmark. Dersom det blir kraftimport fra Kola vil dette bety en tilsvarende økning i produksjonen ved Kola atomkraftverk. Det er i dag ikke direkte forbindelse mellom det Norske og Russiske kraftnettet i Passvik, men deler av kraftproduksjonen i russiske kraftverk i Passvik er frakoblet russisk nett og blitt koblet til norsk nett.
- 2) Det planlegges en ny sjøkabel på 1000 MW over Finskebukta fra Sosnovyj Bor til Kotka. Dette er et prosjekt initiert av Rusenergoatom/Leningrad atomkraftverk og svensk storindustri for å eksporter billig strøm fra atomkraftverket til Skandinavia. Prosjektet vil imidlertid ikke øke produksjonen ved Leningrad atomkraftverk, som allerede går for full kapasitet. Atomindustrien vil med denne direkteforbindelsen selv få fortjenesten ved en høyere kraftpris i Norden. I dag er det RAO UES (Nettopp delt opp i produksjon, nett og kontrollenhet) som har monopol på krafthandel med utlandet. En slik løsning vil bety at inntektene flyttes fra investeringer i alminnelig kraftproduksjon og distribusjon til utvikling av atomindustrien.

8. HVA KAN NORGE GJØRE FOR Å PÅVIRKE I MARKEDET

Norge og vesten for øvrig har gjort en betydelig innsats for å bidra til å gjøre driften av Kola og Leningrad atomkraftverk sikrere. En forutsetning har vært at reaktorene skulle stenge ved endt planlagt levetid på 30 år. Reaktorene av første generasjon (to på Kola og to ved Leningrad) har designmessige svakheter som ikke lar seg oppgradere til hva vestlige land definerer som akseptabelt sikkerhetsnivå. Reaktorene har, eller er i ferd med, å passere 30 års driftstid. Kraftverkseierne planlegger å forlenge levetiden med minimum 15 år. Konesjon fra russiske myndigheter gis for 5 år av gangen.

De nordiske landene ønsker at de eldste atomreaktorene stenges, men kan ende opp med at driften forlenges får å forsyne Norden med billig kraft.

-

9. NORGES NATURVERNFORBUND MENER:

Selv om krafthandel med Russland kan være fornuftig ressursutnyttelse, vil dagens situasjon med ulike prissystemer og miljø- og sikkerhetskrav, ha betydelige negative miljøvirkninger på kraftsystemene både i Norden og Russland. Det er i denne situasjonen ikke snakk om kraftutveksling men ensidig kraftimport fra Russland. Dette er med på å opprettholde og videreutvikle en lite miljøtilpasset russisk kraftsektor og å forsinke nødvendig omstilling i det nordiske systemet. Etablering av ny overføringskapasitet vil ytterligere forsterke dette bilde.

Norges Naturvernforbund mener at det ikke må gis konsesjon til en ny kraftkabel fra Leningrad atomkraftverk til Finnland/Norpool. En slik forbindelse vil gi en rekke negative virkninger:

- Miljødumping av kraft skaper usunn konkurranse med miljømessig bedre alternativer
- Bidrar til å finansiere Russlands ambisiøse atomenergiprogram
- Øker bruken av fossilt brensel i Russland (krafteksport er i praksis eksport av hot-air)

Mer informasjon:

Kraftsituasjonene i Nordvest-Russland:

Norges Naturvernforbunds har sammen med miljøorganisasjoner i Nordvest-Russland et eget nettsted om dekommisjonering av de eldste atomreaktorene. Her ligger fins bakgrunnsinformasjon om energisituasjonen og annen relevant informasjon.
www.decomatom.org.ru

EU - Russland energidialog:

http://europa.eu.int/comm/energy/russia/events/index_en.htm